

ბიზნეს-ინჟინერინგი – სერვისული წარმოების განვითარების თანამედროვე მიმართულება

ბიზნეს-ინჟინერინგი საინჟინრო-საკონსულტაციო მომსახურების შერწყმაა ბიზნესის ფილოსოფიასთან. იგი ინტელექტუალური საქმიანობის ერთობლიობაა, რომელიც გულისხმობს კომერციულ საფუძველზე სხვადასხვა სახეობის საინჟინრო-საკონსულტაციო მომსახურების გაწევას როგორც სპეციალიზებული ფირმების, ისე სამრეწველო, სამშენებლო და ა.შ. კომპანიებისა და სამეცნიერო-სასწავლო დაწესებულებების მიერ.

ბიზნეს-ინჟინერინგი ინტელექტუალური მომსახურების შედარებით ახალი დარგია. იგი ფართოდ განვითარდა XX საუკუნის 70-ანი წლებიდან და მოკლე დროში გადაიქცა ეკონომიკის მნიშვნელოვან სტრუქტურულ ელემენტად. ამ გარემოებამ ხელი შეუწყო მის ინტეგრაციას ბიზნესთან და წარმოების ოლიგოპოლიზაციას. მცირე და უმცირეს ფირმებთან ერთად, უმსხვილესმა სამრეწველო, სავაჭრო და სადაზღვევო კომპანიებმა, ბანკებმა, რომლებიც საქმიანი მომსახურების ამ სეგმენტში ხედავენ კაპიტალის დაბანდების მომგებიან სფეროს, შექმნეს ფილიალები და შვილობილი საზოგადოებები.

ბიზნეს-ინჟინერინგის სტრუქტურა გამოირჩევა სირთულითა და მრავალმხრივობით. იგი, როგორც სერვისული წარმოების განსხვავებულ სახეობათა ერთობლიობა, იყოფა ორ ჯგუფად: 1) პროდუქციის წარმოების პროცესის მომზადებასთან დაკავშირებული მომსახურება; 2) პროდუქციის წარმოებისა და რეალიზაციის პროცესის ნორმალური მსვლელობის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებული მომსახურება.

ბიზნეს-ინჟინერინგის პირველ ჯგუფს მიეკუთვნება: ა) **წინასაპროექტო მომსახურება**. მასში შედის: სოციალურ-ეკონომიკური გამოკვლევები, ტოპოგრაფიული გადაღებები და ადგილმდებარეობის დაგეგმარება; ნიადაგის, გრუნტის გამოკვლევა; წიაღისეულის ძიება; კაპიტალდაბანდების რეგიონების განაშენიანების, სატრანსპორტო ქსელის განვითარების გეგმების შემუშავება; პროექტის ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთებულობის მომზადებისათვის გამოკვლევების ჩატარება და სხვ. ბ) **საპროექტო მომსახურება**, რომელიც, თავის მხრივ, იყოფა ბაზისურ და დეტალურ (დაწვრილებით) ინჟინერინგად. **ბაზისურ ინჟინერინგში** შედის: წინასწარი საინჟინერინგო გამოკვლევებისა და პროექტების, გენერალური გეგმისა

და თანმხლები სქემების, რეკომენდაციების მომზადება, პროექტების ღირებულების, მის ექსპლუატაციასა და შექმნაზე გაწეული დანახარჯების წინასწარი შეფასება. **დეტალურ ინჟინერინგში** შედის: 1) პროექტის დაწვრილებითი გამოკვლევა, შემაჯამებელი საარქიტექტურო პროექტის შემუშავება, ტექნიკური სპეციალისტების, მხაზველებისა და ა.შ. მომზადება. ამ ჯგუფში შედის, აგრეთვე, სამუშაოთა წარმართვისათვის ზედამხედველობა და კონსულტაციები; 2) პროექტის შემდგომ მომსახურება. იგი მოიცავს ობიექტის მშენებლობასთან დაკავშირებით კონტრაქტის დადებისათვის გაწეულ სამუშაოებს. მასში შედის: საკონტრაქტო დოკუმენტაციის მომზადება; საჯარო ვაჭრობის (აუქციონის) ორგანიზაცია; წინადადებების შეფასება; რეკომენდაციების შედგენა; კონტრაქტის დადება; პროექტის გაძლო-ზედამხედველობა; მშენებლობის მართვა; სამუშაოს დამთავრების შესახებ სერტიფიკატის შედგენა და გაცემა; მშენებლობის შესახებ ტექნიკური დასკვნის გაკეთება, ტექნიკური პერსონალის მომზადება; პროდუქციის გასაღებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა; 3) სპეციალური მომსახურება, განპირობებული მოცემული ობიექტის შექმნის კონკრეტული პრობლემებით (ნარჩენების უტილიზაციასთან დაკავშირებული საკითხების კვლევა, სხვადასხვა იურიდიული პროცედურები და ა.შ.).

ბიზნეს-ინჟინერინგის მეორე ჯგუფს მიეკუთვნება: წარმოების პროცესის მართვისა და ორგანიზაციასთან დაკავშირებული მომსახურება; მოწყობილობების გამოცდასთან დაკავშირებული მომსახურება; ობიექტის ექსპლუატაციასთან დაკავშირებული მომსახურება (კადრების შერჩევა და მომზადება, მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების ორგანიზაცია, ხელფასისა და სამუშაოთა სტრუქტურის დადგენა, ექსპლუატაციის მეთაურობა და სხვ.); საფინანსო საკითხში კვალიფიციური დახმარება (კონსულტაციები დაფინანსების ორგანიზაციაში, შემოსავლებისა და დანახარჯების შეფასება და რეკომენდაციები მათი ოპტიმიზაციის მიზნით, ფინანსური პოლიტიკის საკითხში კონსულტაციები და ა.შ.); პროდუქციის რეალიზაციასთან დაკავშირებული მომსახურება (ბაზრების კონიუნქტურის გამოკვლევა, რეკლამის ორგანიზაციაში დახმარების გაწევა, გასა-

ლების სფეროში კონსულტაციები და ა.შ.); საინფორმაციო უზრუნველყოფის სისტემის, ელექტრო-გამოთვლითი ტექნიკის დანერგვასთან დაკავშირებული მომსახურება.

სამუშაოთა ასეთი მრავალფეროვანი სახეობების გამო ინჟინერინგული ფირმები ჩვეულებრივ სპეციალიზდებიან მომსახურების განსაზღვრული ჯგუფის შესრულებაზე.

ბიზნეს-ინჟინერინგი ხასიათდება მრავალი თავისებურებით, რომლებიც განასხვავებენ მას მომსახურების სხვა სახეებისაგან. აქედან აღსანიშნავია: პირველი, ინჟინერინგი, როგორც წარმოებრივი დანიშნულების მომსახურების ერთ-ერთი სახეობა, უშუალოდ გამოიხატება არა პროდუქტის ნივთობრივ ფორმაში, არამედ სასარგებლო ეფექტში, თუმცა, არ არის გამორიცხული, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში შეიძლება ჰქონდეს მას მატერიალური ფორმაც. მაგალითად, ობიექტის დაპროექტების სფეროში მომსახურების სასარგებლო ეფექტის მატერიალური მატარებელია საპროექტო და ტექნიკური დოკუმენტაცია, მაგრამ საინჟინერინგო მომსახურების ისეთ სახეებს, როგორცაა, ობიექტის მშენებლობის მართვა, ან სპეციალისტების მომზადება და სხვ., არა აქვთ ნივთობრივი გამოსახულება; მეორე, ინჟინერინგის შემადგენლობაში არ შედის არაწარმოებრივი დანიშნულების მომსახურება. ამით იგი განსხვავდება საფინანსო და სავაჭრო მომსახურებისაგან. მაგალითად, საინჟინერინგო მომსახურებაში შედის საფინანსო და სავაჭრო საწარმოების, საცხოვრებელი სახლებისა და სხვა ობიექტების შექმნისათვის განკუთვნილი საპროექტო სამუშაოები, ბაზრების დაგეგმვა, პროდუქციის რეალიზაციის ან საფინანსო ოპერაციების ორგანიზაციის სრულყოფა, მაგრამ მასში არ შედის საფინანსო და სავაჭრო ოპერაციები, მუშაკთა საქმიანობა საცხოვრებელი სახლების ექსპლოატაციის სფეროში და სხვ. ამრიგად, საინჟინერინგო მომსახურება უშუალოდ დაკავშირებულია მატერიალური დოვლათის და მომსახურების წარმოებისა და რეალიზაციის პროცესის მომზადებასა და უზრუნველყოფასთან; მესამე, საინჟინერინგო მომსახურება კვლავწარმოებადია. ამით იგი განსხვავდება „ნოუ-ჰაუს“, ლიცენზიებისა და ტექნოლოგიის სფეროში ცოდნის სხვა ფორმებისაგან. ამის გამო, საინჟინერინგო მომსახურების ბაზარზე სახეზეა მრავალი აგენტი. რაც შეეხება „ნოუ-ჰაუს“ და ლიცენზიებს – ეს არის წარმოებრივი დანიშნულების არაკვლავწარმოებადი ცოდნის რეალიზაცია, რომელსაც ფლობს გამოყიდველთა შეზღუდული რაოდენობა. ასეთ შემთხვევაში ყიდვა-გაყიდვის ობიექტი ხდება არა აღნიშნული ცოდნის გამოყენების უზრუნველყოფისათვის გაწეული მომსახურება, არამედ თვით ეს ცოდნა, როგორც მონოპოლიური საქონელი. ამის შედეგად „ნოუ-ჰაუს“-ის ფასი განისაზღვრება არა

შესაბამისი ცოდნის შემენაზე გაწეული შრომის დანახარჯებით, არამედ მასზე მოთხოვნა-მიწოდების თანაფარდობითა და წარმოადგენს მონოპოლიური ფასს.

უკანასკნელ პერიოდში ბიზნეს-ინჟინერინგი ფართოდ იკიდებს ფეხს საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობებში. ეს არის წარმოებრივი, კომერციული და მეცნიერულ-ტექნოლოგიური ხასიათის მომსახურების კომპლექსი. თანამედროვე ტექნოლოგიების მომხმარებელი ქვეყნების წრის გაფართოებამ განაპირობა ამ სპეციფიკური საქონლის რეალიზაციის აუცილებლობა მსოფლიო ბაზარზე. ინჟინერინგის წამყვანი ექსპორტიორებია აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის, გერმანიის, იაპონიის წამყვანი კომპანიები, აგრეთვე კანადის, დანიის, შვეიცარიის, შვედეთისა და იტალიის ფირმები.

ბიზნეს-ინჟინერინგი, თავისი უნივერსალური ხასიათიდან გამომდინარე, გამოიყენება სამეცნიერო-კვლევითი, საპროექტო-სამშენებლო, წარმოებრივი, საყოფაცხოვრებო და ა.შ. პროექტების რეალიზაციისას. მისთვის დამახასიათებელია როგორც სპეციალიზაციის მაღალი დონე, ისე საექსპორტოდ წარდგენილი საინჟინერინგო მომსახურების მრავალფეროვნება რამაც განაპირობა მსოფლიო ბაზარზე საინჟინრო-საკონსულტაციო ფირმებისადმი მოთხოვნის არსებითი ამაღლება. მკვეთრად გაიზარდა მათი როლი საწარმოთა მოდერნიზაციასა და მართვის სისტემის შემუშავებაში, ასაგები ობიექტების ტექნიკური დონის ამაღლებასა და ა.შ. თავის მხრივ საინჟინრო-საკონსულტაციო ფირმები, კონკურენტუნარიანობის ამაღლების მიზნით, ახორციელებენ მომსახურების დივერსიფიკაციას და ცდილობენ მიაღწიონ არსებით უპირატესობას მომსახურების როგორც ხარისხობრივ დონეში, ისე მის მწარმოებლობაში. მსოფლიო ბაზარზე მათ წარმატებას, მაღალ პროფესიონალიზმთან ერთად, განაპირობებს კომპლექსური „დისციპლინათაშორისი“ ინჟინერინგის განხორციელება, რის გამოც მათ აქვთ გარკვეული უპირატესობები. ასეთ ფირმებს მიეკუთვნება, მაგ., კანადის „ლავალინ გრუპი“, აშშ-ის „ლოუის ბრემერ ინტერნეშნლ“, „ბექტელ გრუპი“, „მარისონ ნადსონი“, „ფლორ დენიელ“, საფრანგეთის „ფრამატონი“, „ტექნიკი“, დიდ ბრიტანეთში – „ჯონ ბრაუნი“, „ტაილორ ვუდროუ“ და ა.შ.

მსოფლიო ბაზარზე დიდი განვითარება ჰპოვა აგრეთვე ისეთმა დისციპლინათაშორისმა ფირმებმა, რომლებიც მომსახურების ფართო სპექტრს ქმნიან ტექნიკური დახმარების სფეროში. ამასთან, საერთაშორისო ინჟინერინგზე არსებული მაღალი ფასები განაპირობებს მათ მიერ ამ სფეროში საკუთარი ბაზრის შექმნასა და ბიზნეს-ინჟინერინგის სწრაფ განვითარებას.